Ч. 264 Субота 26 падолиста (8 грудня) 1894. Рік IV.

Виходить у Львові що дня (крім неділь і гр. кат. сьвят) о 5-ій годині по полудни.

Редакция і Адміністрация: улиця Чарнецкого ч. 8.

Письма приймають ся лиш франковані.

Рукописи звертають ся лиш на окреме жадане і за зложенем оплати почтової.

Рекламациї незапечатані вільні від оплати почтової.

НАРОДНА ЧАСОПИСЬ

Додаток до „Ґазети Львівскої“.

Передплата у Львові в Адміністрациї „Ґазети Львівскої“ і в ц. к. Старостввах на провінциї:

на цілий рік зр. 2·40
на пів року зр. 1·20
на чверть року „ —·60
місячно . . „ —·20
Поодиноке число 1 кр.

З почтовою пересилкою:

на цілий рік зр. 5·40
на пів року зр. 2·70
на чверть року зр. 1·35
місячно . . „ —·45
Поодиноке число 3 кр.

Два напрями політичні.

VI.

Важкий безперечно єсть той закид, який робить Полякам одна часть Русинів, іменно люди з табору політики відпорної, що они мішають ся нам до наших внутрішних справ, до нашого обряду, до нашої мови і письма. Навіть не можемо сказати, щоби так не було. Але пошукаймо за причинами сего факту, розважмо їх добре та спитаймо відтак щиро і отверто себе самих: хто тому винен? Чи не ми самі?

Скоро борба межи народами переходить на поле релігії, взглядно обряду, мови і письма а не веде ся насильно, то се єсть вже характеристикою борби культурної. Така борба веде ся скрізь там, де стикають ся безпосередно два народи з неоднаковою або неоднаково великою культурою. Таку борбу ведуть Чехи з Німцями в Чехах, Поляки з Німцями в Позначьщині і т. д. За то видимо в Швайцариї спокій, хоч там стикають ся з собою аж три народи: німецкий, француский та італіяньский, а то для того, бо всі ті три народи здобули собі однакову і однаково велику культуру. Коли-б отже між нами й не було Поляків, а якийсь инший нарід з иншою і більшою культурою, була би тота сама істория, велась би тота сама борба, були би ті самі нарікання. На що далеко шукати: та-ж на Буковині не верховодять Поляки, а ми маємо там таку саму борбу, борбу з Русинами. О скілько-ж в сій борбі наша власна вина, а о скілько вина других?

Наша вина насамперед в тім, що ми допускаємо до культурної борби через то, що для збільшеня в своїм народі культури, іменно же культури західної, з котрою єсьмо вже звязані, не робимо майже нічого, а відтак нераз ділаємо против неї і тим викликуємо самі борбу культурну, на котру опісля нарікаємо. Возьмім для приміру наш обряд. Не хочемо тут широко на сей темат розписувати ся, а піднесемо лиш визначнійші черти; але нехай лиш кождий з наших сьвящеників добре вгляне в себе і свої всілякі обставини, а певно нас зрозуміє.

Ще до недавних часів не робило наше духовеньство для піднесеня нашого обряду, для скріпленя свого становища, ба, навіть для забезпеченя свого і своїх родин биту материяльного, майже нічого. Само ставлене домів божих для піднесеня обряду то ще за мало, а майже примусове складане датків на забезпечене вдів і сиріт так само ще за мало; та-ж нині навіть робітники забезпечують взглядно ліпше себе і свої родини. А коли-б ми хотіли вглянути глубше, то знайшли-б ще не одно, що зовсім промавляло би за нашим поглядом. Ми нагадаємо тут лиш ту полеміку, яка завелась межи о. Філясом а о. Давидяком, а в котрій грає ролю sigillum sacramentale. В полеміці тій вже не вистало церковної ґазети, а треба єї було аж завести в ґазеті сьвітскій, в „Ділі“. А всеж-таки ми мусимо признати повну рацию о. Філясови, бо в справі, про котру він згадав лиш sub sigillo decoris ми діставали дописи від селян, а в однім, дуже разячім випадку, мусіли навіть, хоч дуже оглядно, виступити публично. До того самого рода фактів належить також звістне у нас „душехватство“ — з котрим інтересовані особи, замість вглянути в себе і поправити там де потреба, як би не мали нічого пильнійшого, несуть ся зараз до сьвітских ґазет і викликують борбу. Чи оголошенем такого факту направлять они зло? Певно що ні; лиш хиба ще викличуть роздразнене серед сьвітских людий, котрі навіть не мають можности провірити факту. А від чого-ж в несправедливих і незаконних случаях єсть власть духовна? До неї з такою справою, а не до ґазет!

А пригадаймо собі тепер ту „обрядовщину“, яка через довгі роки морочила голови духовним і сьвітским людем. Який вийшов з неї хосен для руского народу, для руского обряду, або хоч би лиш для руского духовеньства? Хиба той, що двох людий, з котрих один вже помер а один ще жиє, запустили бороди, а третій хоч голить ся, але носить довге аж до плечий волосє. То-ж то ревність для руского обряду! То-ж то патриотизм і посьвячене для руского народу! Страх! — А кілько зла нaробила та обрядовщина? Старші люди знають то дуже добре, а молодші дивлять ся на єї наслідки.

Чи-ж дивно, що серед таких обставин мішають ся нам до наших внутрішних справ, до нашого обряду, люди иншого обряду, иншої националности, ба навіть иншого віроісповіданя і хотять так робити, як їм то видає ся добре, хотять нам диктувати права? Та-ж так будуть робити не лиш Поляки, але й Німці, Чехи, ба навіть і жиди! Так і дійстно бувало, так і буде, доки серед нас самих не змінять ся обставини, доки ми самі не будемо пильнувати і строго та сьвято хоронити того, що наше питоме, що рідне і найблизше нашому серцю.

---

4)

Лялька.

Новелля. — К. Гермін.

(Дальше).

Чимскорше пішов він до дому. Дивно було єму, коли вступав у свою хату, котрої вже не мав бачити. Чи лучше так, що не склалось по єго думці? Коли-б не Льоля, то тепер лежав би він там між корчами з розстріленою головою, цікаві люди оглядали би єго та судили, і хоч сам не чув би вже ніякого болю, але й сьвіта не бачив би. На сю думку пройшов мороз по тілі Макса. Але небавом молоде житє відізвало ся в нім; він рішив повести єго на инший лад.

Як Льоля думала про єго вчинок, се вже сказала. Гірко чути такі слова, та ще гірше чути їх з жіночих уст. Коли вже дівчина має такі революцийні думки, то хоч не повинна їх виявляти. Дівчина не повинна взагалі нічого ганити у мужчини. Таке вмовив Макс у себе і прийшов до пересьвідченя, що Льоля тепер єму просто не мила. Але таке пересьвідчене занепокоїло єго сильно, бо мусів назвати себе невдячним.

Хоч як старав ся забути сю немилу подію, всеж таки бачив на кождім кроці докірливий погляд Льолі — і то навіть по довгім часі. Коли відтак раз на улици побачив Льолю, як ішла назустріч єму, скрутив в бічну улицю, але й зараз назвав себе боягузом, що втікає перед поглядом дівчини.

Нараз прийшло єму на думку, що чувство, котре єго так мучить, се не неприхильність, як доси думав, тілько почуте сорому, гіркого сорому. Сьвідомість сего пригнобила єго дуже, більше навіть, ніж сьвідомість, що єго молода суджена буде жінкою другого. Але тоді він зірвав ся і присяг собі постарати ся, щоби та, що єго збавила від смерти, мала инше поняте про него.

Притім аж тепер прийшло єму на думку, що тоді й не подякував їй. Треба тепер се зробити. Отже написав письмо: „Чи позволите прийти мені, щоб я міг подякувати свому ангелови хранителеви?“ Се письмо кинув на почту і небавом дістав коротку відповідь Льолі: „Прийдіть!“

На другий день пішов Макс до Льолі.

— Не вважайте мене невдячним, тому що я так довго вагав ся, але я дуже стидав ся; не мило то мужчині стидати ся перед дівчиною — признав ся щиро до вини.

Льоля незначно звернула розмову на инший предмет і питала ся, що думає робити, і так єму гарно змалювала будучнину, що він мов новий чоловік, охочий до житя, вийшов від Льолі.

Небавом відвидів єї знов і став бувати у неї. Недавна минувшина здавала ся єму тяжкою зморою, котрої з тяжким трудом позбував ся, надавши своїм думкам нові і лучші пориви. Помалу вертала давна єго добродушна веселість і єго очи дивили ся знов на сьвіт весело.

Такій зміні була Льоля дуже рада; она вже так привикла до него, що їй немов чогось не ставало, коли Макс задля якоїсь перешкоди не міг прийти.

Одного дня замітила она, що Макс був троха розсіяний, а може лиш такий задуманий, отже й спитала єго, чому се. Він признав ся, що справді сам не свій, а причина тому така, що рішив ся на щось дуже важне та лише добирає слів, як би то сказати.

— Цікаво-б мені було знати — замітила Льоля.

Тоді він сказав, що она представила єму житє з поважнійшої сторони, і закінчив словами: — При тім я пізнав вас, як розумну дівчину, отже й хочу своє щастє зложити в ваші руки.

Се злякало спершу Льолю так, що слова не промовила, тілько видивила ся на Макса. Того она вже від него не сподівала ся! Відтак попросила єго, щоби дав їй час надумати ся, і обіцяла на другий день сказати своє рішене.

Ся відповідь вдоволила єго і він з надією пішов до дому.

Коли початковий хаос думок і чувств у Льолі прояснив ся, чула она якесь невдоволе-

Перегляд політичний.

В комисиї буджетовій вела ся вчера нарада над справою управильненя платні урядників. Предсїдатель комисиї, пос. Катрайн, відкриваючи засїданє, вказав на конечність управильненя платнї урядників і закінчив тим, що запросив мінїстра скарбу до вложеня заявленя, щоби пізнати становище правительства в сїй справі, позаяк оно доси не виступило з нїяким предложенєм. Тогди референт комисиї буджетової п. Бер, подав до відомости заявленє мінїстра скарбу, зложене в комисиї буджетовій, з котрого виходить, що мінїстер сказав, що загальне управильненє платнї урядників настане аж тогди, коли звишка видатків на ту цїль знайде покрите в звищцї доходів, а дальше, що від сїчня 1895 р. одержать урядники державні додаток за лїта служби, котрий буде вчислюваний до пенсиї, а іменно, урядники від 11 до 8 ранґи, котрі служать 15 лїт, одержать річно 100 зр., тї же, що служать 20 лїт 200 зр. Крім того заповів мінїстер, що урядники від 11 до 9 ранґи дістануть додаток на дорожню в сумі 60, 90 і 100 зр. річно від сїчня 1895 р. Суму, котра потрібна буде на покрите додатку за лїта служби і додатку на дорожню, обчисляє мінїстер скарбу на 1,900.000 зр. Закон о додатку за лїта служби має війти в житє в цьвітни а найдальше в липни 1895 р.

В дебатї над сею справою промавляли ще пос. Катрайн, котрий домагав ся злученя сеї справи зі справою порученого круга діланя і поставив таку резолюцию: Взиває ся правительство, щоби предложило ще в 1895 р. проєкт закона, зносячий належитости за перенесенє власности межи живучих, а що-до посїлости селяньскої також і на случай смерти. — Промавляли ще посли Пінїньский і Романчук, по чім ухвалено внесенє референта з додатком Катрайна одноголосно а внесенє пос. Пентака відкинено.

Берлиньский Tageblatt доносить, що хіньске правительство заєдно закуповує в Европі великі запаси зброї і амуницiї за посередництвом Анґлії. Недавно тому продала Швайцария Хінї старі карабіни за міліон франків. Японцї тимчасом поступають чим раз дальше і здаєсь готовлять ся до занятя Пекіну і Мукдену, що викликує велику обаву в Росиї, котра дуже неохотно дивить ся на ті успіхи Японцїв.

Новинки.

Львів дня 7 грудня.

— **Іменованя.** Поборцями податковими в IX клясї ранґи іменовані: Каз. Ґадомский, Лев Аксер, Волод. Ван, Омел. Ґарчиньский, Осип Недїльский, Меч. Мойсеович, Осип Робур і Ів. Стафиньский. Контрольорами податковими в X кл. ранґи іменовані: Теофіль Лїсенецкий, Евґен Мартінї, Ів. Тиминьский, Франц Ант. Сувальд, Кароль Дворжачек, Кароль Литвинович, Брон. Будзиньский, Вол. Вельць, Юл. Презенткевич, Стан. Юлїй Реріх, Ос. Дошля, Мих. Свицарский, Витовт Цихульский, Вол. Кузнярский, Фр. Верц, Іван Солярский, Іван Радомский і Стан. Габлиньский. Адіюнктами податковими в XI клясї ранґи іменовані: Стан. Кришковский, Евген Фрайндліх, Кароль В. Гефтер, Мик. Гаваньский, Леоп. Кратер, Мих. Жуковский, Генрик Пфайль, Едвард Високий, Омелян Ворик, Казим. Федина, Мих. Данишевский, Іван Мозоловский, Петро Бохеньский, Ом. Жуковский, Лев Нїчовский, Осип Москаль, Ів. Мишкевич, Андрій Рудницкий, Вол. Ринкаль, Іван Матковский, Олекса Коцка, Іван Позняк, Ів. Скочень, Людвик Трапп, Евген Гаммер, Іларий Лотоцкий, Апол. Загачевский і Ґустав Гляйкснер.

— **Краєва Рада шкільна** іменувала учителями народними: Омеляна Федусєвича в Грабівци, Миколу Івантишина управителем в Озерянах, Осипа Дробу управ. муж. школи в Ярославі, Осипа Чапаповского стар. учителем і Водислава Завитовского мол. уч. в Ярославі. Рішила перемінити женьску школу в Долинї на пятиклясову. Видала обіжник до дирекций середних шкіл з дидактичними порадами що-до науки в середних школах і в справі купна средств наукових.

— **Для „Руслана“**, товариства запомагаючого убогу молодїж рускої ґімназиї у Львові, зволили ласкаво жертвувати: Через Хв. Редакцию „Дїла“, пп.: І. Каранович, суд. ад'юнкт в Самборі 2 зр., о. І. Шуховский, парох Братковець 1 зр. 25 кр., п. Н. Зарицкий, адмін. Дїла 75 кр., о. Л. Струтиньский, пар. Космача 1 зр., о. Шмерековский 50 кр., о. Чайковский з Боринї 2 зр. о. Шрожиньский з Люблинця 2 зр. Крім того жертвували прямо на адресу виділу: пп. о. В. Небиловець, парох Перегіньска 25 зр., о. митрат А. Білецкий (на молитвенники) 10 зр., о. митрат Сїнгалевич 5 зр., п. М. Бачиньский, нотар з Калуша 5 зр., п. посол О. Барвіньский 5 зр., тов. Народна Торговля у Львові 5 зр., п. др. М. Яюс в Сокали 2 зр., о. М. Жарский з Сгронятина 2 зр. Приступили дальше до товариства „Руслан“ з вкладкою 1 зр. річно: пп. о. О. Ваньо, катихит у Львові; Ю. Стефанович, учит. ґімн. в Ряшові; В. Левицкий, учит. ґімн. у Львові; др. К. Левицкий, адвокат у Львові; В. Левицкий, субститут нотарияльний в Станїславові, враз з жeною Ольгою; др. В. Шараневич, концииіст прок. скарбу у Львові. Всїм ласкавим покровителям убогої молодежи рускої ґімназиї складає в еї імени сердечну подяку — *Виділ.*

— **Поминальне богослуженє** за бл. п. Омеляна Огоновского відбуде ся в Тернополи завтра дня 8 грудня рано в міскій церкві заходами тамошної Рускої Бесїди і філії Просьвіти.

— **На продаж!** В Скваряві новій, почта Жовків, є на продаж 35 морґів землї, морґ по 200 зр. Продає ся все, або й роздїлене. Єсть вісім морґів сїножати з добрим сїном і 25 морґів орної, згноєної землї; кромі того два морґи корчів на городьбу, дім дерев'яний, дві стодоли, два хліви і комора. Коло дому є сад і город і керниця. Озимини посїяної в 9 корців і пївтретя пшеницї. Зарібків є там богато коло копальнї вугля камінного і каменя. Хто би рад купити ту реальність цїлу або й частями, нехай поїде на місце і удасть ся до п. Віктора Дучиминьского, властителя сеї реальности.

— **На заложенє женьского лїцею** в Перемишли записала бл. п. Стефанїя Предримирска свій маєток. В еї завіщаню сказано між иншими: „Повіт має приймити на власніть мої добра Мацьковичі і Конюхи та Сїраківцї і Івашківцї, має їх очистити з всяких довгів і залеглостий і нїколи не вільно єму тих дібр продавати, инакше переходять на власність громади міста Перемишля. Повіт має ужити що найменше 10 (десять) лїт часу до сплаченя довгів і леґатів, а на сю сплату буде розпоряджати рентою з аренди тих дібр, дальше лїсом в Мацьковичах вартости 70.000 зр. По довершенім учищеню дібр мають куратори приступити до заснованя в Перемишли висших наукових курсів для женщин. Тї висші курси мають носити назву „Женьский лїцей імени Тадея і Стефанїї Предримирских“. Коли би перемиский повіт не приймив сю власність і спадщину, іменую кураторами: кождочасного презеса ради повітової, дра Леонарда Тарнавского, вп. Ґуґона Круликовского ц. к. ад'юнкта і з дорадчим голосом впреос. архієпископа Кароля Гриневецкого, виденьского епископа, замешкалого тепер в Тухові“.

— **Ворожка.** З Тарнобжеґского доносять про таку подїю: В громадї Циґани в однім селяньскім домі занедужало 6 осіб на тиф. Начальник стациї жандармериї, Стахура, з Хмелева сконстатував, що до тих недужих спроваджено ворожку з сусїдного села і она кадилом з горця

не. Чому у неї не відізвала ся в души радість, якої сподївала ся в подібнім положеню? Атже з Максом могла би зовсїм згідно жити; отже чому? — Ба, чому! Хиба-ж не було величезної пропасти поміж минувшиною, а теперішностию. Она думала і думала і думками здоганяла щось, що — здавало ся — не дасть ся зловити.

На дворі смеркало, щораз темнїло, поки вкінци настала ніч. На улицях завмирав помалу гамір публичного житя, а Льоля все ще сидїла неподвижно та розважала свої суперечні чувства, що бушували в еї души. Сама гнївала ся на себе, що не могла рішити ся; тому десять лїт була би певно скорше рішила ся. Аж ту вперше немило вразила еї думка, що вже тому десять лїт могла вийти замуж, коли тимчасом еї жених ще ходив до школи. Та чому она має тим гризти ся, коли Макс хоче еї брати? Чей же він знав, чого хоче. Мабуть єго досьвід з „лялькою“ навчив єго, що молодість у дївчини се ще не перша і найважнїйша прикмета дївчини. При першім своїм виборі йшов він лише за голосом страстий, отже тепер хотів послухати свого розуму і подружє заснувати на поважаню і взаїмнім довірю. Так пояснила собі Льоля, але притім невиразно чула, що ту ще одну річ треба розважити — та вже голова заболїла еї і слїдити за думками не могла. Вкінци пішла спати, та не могла заснути. Що раз нові думки роїли ся по еї голові без кінця, а рішенє виходило все таке саме: не мала причини відказати Максови.

Вже ранні проміні сонця пробивали ся крізь занавіси, коли Льоля задрімала. Та замість відпочати, мозок еї працював дальше в сім напрямі. Снило ся їй, що йшла з Максом попід руку. Перехожі усьміхали ся та шептали: Dépit amoureux! Наразі станула перед ними „лялька“, обернула ся і крикнула: „Макс! уіть-віть-віть!“ Навіть у снї чула Льоля обуренє, глянула на Макса і сподївала ся найти у него також обуренє. Але він немов оправдував свою бувшу суджену: „Она така молода і така гарна“, виняв свою руку зпід пахи Льолї і пішов за „лялькою“.

Буйні сонні мрії на переміну снували ся дальше по еї голові, поки знов не виринув один образ ясно. Льоля йшла під вінець, стояла в церкві. Цікаві люди стояли довкола; Льоли було прикро, бо суджений не приходив. Між людьми на передї побачила „ляльку“. Вкінци прийшов Макс, але замість станути коло Льолї, привів ляльку перед престол, а Льоли сказав: „Она така молода і гарна! Я люблю еї, бо мушу любити! Ви, Льоля, розумна дївчина і певно не станете мому щастю на дорозї.

Льоля скрикнула голосно і впала на землю. В тім крику збудила ся, серце в ній било ся сильно, а на чоло виступив піт. Она підняла ся і глянула довкола себе без памяти; аж помалу прийшла до сьвідомости, що се був тілько сон. Щоби увільнити ся вже від таких снів, она встала і отворила вікна. Все оживляючі проміні сонця і холод ранїшний добулись до комнати. Коли переходила попри зеркало, побачила в нїм своє втомлене невиспане лице. Тому десять лїт по цїлій ночи гуляня виглядала далеко сьвіжійше, нїж тепер. Невдоволена відвернула ся. Чому їй приходило все на думку таке порівнанє? Атже годі все мати вісімнайцять лїт!

Обмила собі лице холодною водою, дуже пильно причесала ся і одягнула ся в темну одежу. Тепер здавало ся їй, що виглядає лучше. Коли вже не потребувала думати про одежу і т. п., почула знов велике невдоволенє, котрого не могла собі пояснити. Щоби безхосенне а прикре думанє урвати, вхопила книжку і не заглядаючи анї на заголовок та на вступ, стала читати в середині і дальше. Механічно слїдила очима стрічки, але не розуміла, що читала. Аж одно реченє вбило ся їй сильно в память. Почала читати наново і найшла женщину, так подібну до неї, як би она сама була. А ся женщина нарікала: — Як я могла бути така дурна, щоби вірити, що мужчина з такими горячими очима може цїнити у женщини найбільше еї духа.

Зараз пригадала собі Льоля Макса. І в него були „горячі“ очи і горяча душа, котрої она зі своїм спокійним, майже холодним темпераментом злякала ся.

Мов блискавка серед темної ночи прийшла їй тепер сьвідомість, що се неясне почутє було осторогою, щоби числила ся не лише з теперішностию, але й з будучностию. Відтак перемагали ся еї думки дальше і она почала розважати наслїдки виходу замуж. Макс доходив до найкрасших лїт в житю мужчини, а еї найкрасший вік уже минув і, хоч незамітно, але певно, почав клонити ся до старости. Се поставило таку перешкоду поміж ними, що не зважати на неї було би небезпечно. Як скоро жалував би він свого вчинку — тим більше,

заговорювала недугу. За се веліла собі заплатити 8 зр., а крім того забрала движимостий за 12 зр. У сего господаря упала згаданої ночи корова. Ворожка вмовила в людий, що в наслідок зашептуваня погибла корова замість людий недужих на тиф. Люде увірили, що ворожка дійстно перенесла недугу на корову. Яка ще темнота по селах!

— **Померли:** в Кракові Мария з баронів Липовских Скшиньска і еї донька Ядвига зі Скшиньских Новосельска. Один з синів бл. п. Мариї Скшиньскої, Казимир, є довголітним сотрудником редакциї Gazet-и Lwowsk-ої.

Господарство, промисл і торговля.

Вугіль камінний яко топливо.

(У відповіди на письмо із Скваряви).

Вп. Ол. Б., господар із Скваряви пише нам:

„Село наше, Скварява, повіта волочівского, єсть положене в добрім місци, земля добра і урожайна, але поліна дров на опал нема де дістати. Розбиваємо коні по три, чотири милі дороги, коли почуємо, що в декотрім лїсі продають дерево. Часом з гіркою бідою привезе нам селянин якого ломача, бо за стосове нема що й казати, а довго буде ним палив? — два три тижднї, а відтак гони знов по лїсах! А возьми фірчину такого ломача, як того шафрану зі склепу, тілько, що, як то кажуть, бузькови на гніздо, то тра заплатити за него найменше 1 зр. 40 кр. Тож прийшло менї на гадку купити камінного вугля. Що правда, о много менше коштує, але знов біда. Напалив я вуглем, зробило ся в хатї досить тепло; я казав позатикати комини, щоби дим не виходив, але хоч вугле цілком спопеліло, зробив ся в хатї такий чад, що я мусїв поотвирати вікна і двері, бо міг би був житем переплатити. Читав я в книжках, що по містах палять вуглем, але видко, що мусять мати до того відповідні печі. Тож набрав я гадки, віднестись до Вас, Пане Редактор з такою просьбою: скажіть нам, яких то печий потрібно, щоби вуглем хати огрівати, обід варити і хліб спечи, а при тім, щоби чаду уникнути, а наконець, звідки найдешевшим коштом спроваджувати вугле?“

Як на кожде питанє, яке би нам хто поставив із наших читателів, так і на се відповідаємо дуже радо, а користаючи з нагоди розкажемо дещо близше про сам вугіль камінний яко материял опаловий.

Передовсім треба то знати, що вуглем камінним не можна ніяк палити на припічку або в отвертій печи без рушту і доброго продуву, ані також варити при нім їсти та печи хліб, бо раз вугіль тогди не горить добре та робить великий дим і чад, а відтак всяка страва перейшла би так димом з него, що булаби не до спожитку.

Вугіль камінний горить тогди добре, коли огрітий воздух приходить до него сильною струєю зпід споду. Кожда піч до вугля камінного повинна длятого бути так зладжена, щоби мала сильний продув (цуґ), а дверці від неї щоби щільно замикали ся. Добрий продув єсть тогди, коли піч своїм проводом димовим або каглою виходить до комина, котрий вистає аж по над дах, а не кінчить ся просто самою каглою, як дуже часто кінчать ся у нас старосьвітскі печи селяньскі. В споді на палениску, там де горить вугіль, мусить бути грубий зелізний рушт, а під ним попільник, дучка з дверцями, до котрої спадає попіл і в котрій огріває ся воздух, та іде відтак зпід споду до вугля. Палениско в печи до огріваня повинно бути для вугля вузке, щоби вугіль лежав більше на купі, не розлїтав ся і горів весь від разу. Дверці від печи повинні бути дрібку висше від палениска, або палениско від сторони дверців так підліплене глиною, щоби було спадисте до середини і вугле не випадало з печи, коли дверці отворимо. Коли вугле в печи горить, дверцї від неї повинні бути замкненї, але попільник зовсїм отворений. Для реґульованя продуву в печи єсть в дверцях звичайно засувка, котру відсунувши, можна в дверцях зробити більший або менший отвір. Тогди входить до печи вже горою понад вугле студений воздух і жене дим, але з ним і трохи тепла в комин.

Піч до огріваня повинна бути зроблена з доброго материялу, з плиток камінних, не велика, зовсім свобідна, т. є. не припираюча жадним боком до стіни — до вугля найліпше кругла, вузка і висока, а палениско в ній не дуже високо від землї. В кождій печи до огріваня повинні бути т. зв. вахлярі, помежи котрі іде дим викрутасами і так всю піч огріває. Піч кухонна до вугля камінного може бути лиш т. зв. анґлійска, з зелізними блятами, під котрими горить вугле, а на котрих стоять горшки. На такій кухни й найліпше варити. Палениско в ній повинно бути зроблене подібно як і в тамтій, лиш трохи ширше, щоби огрівав ся цїлий блят. При такій печи єсть позаду примурок, в котрім містить ся рура до печеня, а над нею звичайно і баняк до огріваня води. Провід для поломіни і диму повинен тут бути так зроблений, щоби поломінь і з під кухнї ішла насамперед під руру, відтак боком в гору дальше понад руру, а попід баняк, а наконець з противного боку попри баняк в гору і понад него, а звідси через каглу (звичайну бляшанну руру) в комин. В кухонній рурі можна печи булки і всяку всячину з тїста і мяса, але хлїба годї упечи. Коли під такою кухнею палить ся камінним вуглем, то треба часто єї вимітати, бо на рурі осїдає богато саджі і она тогди не пече.

Час би вже був, щоби наші господині переставали ставити в своїх хатах ті величезні печі з бовдурами, котрі займають нераз більше як половину хати. Поставлене зелізної кухнї, котра може остаточно служити заразом і до огріваня, не коштувало би богато, а було би далеко практичнїйше, бо до такої печи іде менше опалу, а більше з неї тепла та догіднїйша і скорше можна на ній варити. Лиш одна з неею біда, що нема де хлїба спечи — і черева вигрівати. На печенє хлїба однакож знайшлась би рада — спільна піч кількох сусідів, як то буває у Нїмців. Коли-б наші господарі почали ставити у себе улїпшені печі, то могли би бути по селах і свої мулярі; господарі мали би з них вигоду, а они заробок і спосіб до житя.

А тепер ще кілька слів про сам вугіль камінний. Вугля камінного єсть тілько на сьвіті, що коли-б вже й зовсїм не стало дерева, то могли би всї люди на сьвіті палити ним ще кільканайцять тисячів літ. Вугле камінне добуває ся із землї а многі тисячі робітників мають з того заробок. Вуглем камінним стоять тепер майже всї великі фабрики та зелїзницї, а в більших містах уживають єго загально на топливо. Вугле камінне зробило ся перед многими тисячами літ в тих місцях, де були величезні багна і мочари, на котрих росла буйно всїляка деревина. Росли там дерева висші як найвисша наша сосна, а подібні зовсім до маленького нашого падиволоса (ялички, тряски, кобильника або ильця), що росте найбуйнїйше по мочарах. Ще тепер знаходять ся пнї тих дерев а в них бувають скаменїлі слимаки, стоноги та инші звірятка. Ті дерева гнили під водою без приступу воздуха і так утворили довжезні і широчезні верстви деревляної маси, котру присипав відтак намул і з неї зробив ся вугіль. Єсть кілька родів вугля: вугіль бурий, котрий добувають у нас в Мишині коло Коломиї; вугіль камінний, коло Кракова і т. зв. антрацит, або найчистїйший вугіль камінний. Найлїпший вугіль на топливо спроваджують або з Чех і з Шлеска або з Прус. Поодинокому чоловікови трудно спроваджувати вугіль з так далека і він мусить купувати єго у гуртівника. Добрий вугіль камінний дає два рази тілько тепла, що така сама скількість дерева; єго треба отже о половину менше на топливо, як дерева. Найлїпше на топливо вугле камінне єсть то, котре блищить ся, єсть досить крихке і дає ся легко лупати в плитки; оно вигаряє зовсім і лишає дуже мало попелу. До кухнї єсть лїпше матове, неблискуче вугле, котре не кришить ся і єсть твердше, не пукає як тамто а дає більшу поломінь. При закупні вугля треба на то зважати, щоби в нім не було каміня. Сотнар доброго вугля платить ся у Львові по 75 кр. а 5 сотнарів за 3 зр. 30 кр., стануть до одної печі майже на два місяцї. При паленю треба вугле добре скропити водою, тогди оно лїпше займе ся, але на підпал треба ужити скипок.

ТЕЛЄҐРАМИ.

Відень 7 грудня. Є. Вел. Цїсар повернув тут з Вельс. — Члени сполученої лївиці нїмецкої дали великий пир в честь членів Кола польского відплачуючись за угощене підчас вистави.

Париж 7 грудня. Сенат ухвалив 270 голосами против 3 кредит на похід до Мадаґаскару.

Брюкселя 7 грудня. Підчас дебати буджетової запротестували социялісти против цивільної лїсти короля. Тогди на завізване президента мінїстрів підняла палата оклик в честь короля, а социялісти кричали: „Най жиє нарід! Проч з капіталїстами!“

коли-б се тілько було dépit (злість, пересерде), що завело єго до неї — а она зі своїм молодим чоловіком мусїла би лякати ся кождої днини, що робила єї щораз старшою. А коли-б порівнав єї з молодими, цвитучими паннами, то мусїла би дрожати перед кождою лялькою. Чи тодї ще більшою ласкавостию та прихильностию мала би бороти ся о єго серце? „А хоч би я мала і ангельскі язики, а не мала молодости, то се не помогло би!“ — зміняла она занву приповідку. Мимо єї безпристрастної вдачі серце єї занивало на сю гадку; она не вірила, що огниста вдача Макса не подалась би на покусу. А що тодї?

Безконечний ряд нещасних наслїдків виринув перед єї очима і она уявила їх собі так виразно, що аж біль чула. Тепер ще могла і себе і єго остерегти перед нещастями і постановила се зробити. На хвилю повстала в ній думка, що така нова зміна єго бажань готова єму знов подати оружіє в руку, але небавом успокоїла ся, для „розумної дївчини“ ніхто не стріляє ся. На ту свою обаву усьміхнула ся, порівнавши два єго вискази: „Я люблю вас, бо вас мушу любити“ і: „Ви така розумна дівчина, що я можу своє щастє зовсїм спокійно зложити в ваші руки“.

Тепер уже рішила ся певно, а спокій, який потім чула, сьвідчив, що рішенє було добре. Розуміє ся, перед сьвітом мусїла всю пригоду держати в тайнї, коли не хотїла, щоби єї всї ганили. По думцї многих людий, дївчина повинна без великої розваги виходити замуж, бо она не здала ся до нїчого иншого, лише тодї щось варта, коли стане жінкою. Слаба і нерозумна вдача, се має бути одинока давна прикмета жіночого роду; доки своєї вдачі слухають, то подобають ся, инакше горе їм! Всї злі духи глузують собі, коли яка нещасна добуде ся з багна бездумности, на давні традициї не зважає, тілько гордо каже: „І моя душа щось варта!“ Чим більше Льоля розважала себе, тим більше розуміла, чому думаня жінкам беруть за зле.

Від будуччини вернулась она відтак до минувшини, в ті сонїшні дні дитячі, і там найшла початок свого теперішного положеня. Тодї розділила лялька єї і Макса і тепер инша лялька розлучила їх також; бо як би не було сеї пригоди з заручинами Макса, то була би не клала такої великої ваги на ріжницю віку поміж ним а нею, а єї симпатия до давного товариша забави була би певно инакше вплинула на рішенє.

— Як він прийме мої слова? — думала собі Льоля.

Приступила до вікна і виглянула. Бистрими очима побачила єго на самім краю великої площі. Коли попри него переходила якась молода панночка, він скоро обернув ся за нею; увійшовши кілька кроків повторив се і довго оглядав незнайому. Тодї пустив ся просто до дому Льолї, котра ще в час відступила від вікна.

(Конець буде.)

За редакцию відповідає Адам Креховецкий

ІНСЕРАТИ.

З друкарні В. Лозиньского під зарядом В. І. Вебера.